

УКРАЇНА: ЧАС МИСЛИТИ СТРАТЕГІЧНО

Незалежно від соціального устрою у кожному суспільстві його провід, керівництво, еліта намагаються знайти відповіді на запитання: що, як і для кого/чого? З цією метою виробляють стратегічний план аби з'ясувати, де суспільство/держава перебуває, яка ситуація довкруг; де саме суспільство/держава хоче бути і що хоче мати; які загрози існують і як їх оминати; як можна дістатися до омріяної мети, які методи слід використати, які альтернативи існують, який план варто застосувати, які пріоритети визначені/встановлені; часові межі втілення плану, хто відповідальний за його реалізацію плану; які кошти для цього необхідні – має бути чітке розуміння, що бюджет це не сума банкнот, а чіткий фінансовий план.

Це стосується і політики. Має бути чітке усвідомлення того ЩО трапиться, якщо не буде реалізований задекларований суспільству план. Які загрози виникнуть і хто та як відповідь за це.

Андрій Богдан (глава Адміністрації Президента України з 21 травня по 24 червня 2019 року і очільник Офісу Президента України з 25 червня 2019 по 11 лютого 2020 року) заявляв: **«У нас немає плану. Всі наші дії емоційні... ми самі не знаємо, що ми робитимемо. Це... не стратегічне планування».**

Це визнавав і Володимир Зеленський **«У мене немає часу думати стратегічно. Я часто думаю тактично в інтересах України»...**

Чи не тому Зеленський не мобілізував геть усе суспільство та економіку? Це розчарує українських військових – вони не розуміють, яким є кінцевий план у керівництва держави.

Можна створювати безліч стратегій майбутнього, однак якщо владці не розуміють навіщо вони потрібні державі, її громадянам, то нічого путнього не буде. Необхідна чітка візія бачення перспектив, чітке розуміння, хто є надійними партнерами України. А ще в суспільстві має бути створена атмосфера довіри. Передусім до влади. Якщо їй не довіряють свої громадяни, то чому мають довіряти чужинці. Якщо не довіряєте банкові, то гроші тримаєте під подушкою. В Україні довіра до президента впала з 91% до 76%, довіра до уряду – з 74% до 39%, а довіра до Верховної Ради – з 58% до 21%. Про це свідчать дані опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) 30 вересня – 13 жовтня 2023 року. І на це треба зважати.

Україна займає либонь перше місце в світі щодо нереалізованих стратегій. Визнаймо: три десятиліття живемо, не маючи амбітної мети і конкретного плану. Кудись йдемо, але, погодьмося, конкретної цілі не маємо.

Повчальний приклад. У 1992 році українські націонал-демократи не зуміли роздобути 50 тисяч американських доларів, аби придбати телевізійний канал – тодішній очільник ТРК Охримович пропонував голові УРП Левкові Лук'яненку здійснити цю купівлю. Не судилось. Придбали ТБ-канал чужинці, не українці (здається, такий собі Лаудер). Ми втратили унікальну можливість створити справді національний телеканал. Була загублена одна з унікальних можливостей впливу на спотворену комуністичною пропагандою свідомість постсовєтських громадян. Натомість ця надважлива ділянка державного будівництва (йдеться про можливість соціального і культурного виховання українців за допомогою телебачення)

опинились у віданні не українських патріотів. Наслідки пожинаємо....

Українській державі бракує реальної геополітичної доктрини, в її громадян відсутнє усвідомлення того, ким хочуть бути, немає розуміння світу та його бачення у майбутньому.

Справді. Міністерство культури викидає мільйони на не-ефективні державні медіа, секретар РНБО стверджує, що країну може представляти лише президент, прем'єр, спікер і МЗС. Усіх інших (народних депутатів зокрема) називає політичними туристами, таким чином опосередковано називаючи туристами і депутатів Європарламенту, конгресменів і сенаторів США, парламентарів країн Євросоюзу...

За тридцять років жодна влада не зуміла по-справжньому, не декларативно повернути українців в європейське лоно, не спромоглася прищепити почуття відповідальності за своє майбутнє. Отримавши незалежність і свободу українці не змогли належним чином нею розпорядитися.

Сто літ тому на цю обставину звернув увагу генерал-хорунжий Юрко Тютюнник: «У нас були каменярі і часом непогані, але не було архітекторів/творців. Ми не мали провідників. Ті люди, що вважали себе провідниками, не були ними... І в тому власне й була наша трагедія, що вони не вміли говорити з ворогами як слід, ще більше, вони не вважали росіян за ворогів».

Умри, Платоне, краще не скажеш.

24 лютого 2022 року у зв'язку з широкомасштабним вторгненням Російської Федерації проти України, що загрожує її державній незалежності та територіальній цілісності, для забезпечення стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами Президент України Володимир Зеленський на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України утворив Ставку Верховного Головнокомандувача та затвердив її персональний склад. Робочим органом СВГ є Генеральний штаб Збройних сил України.

Станом на 8 вересня 2023 року серед персонального складу Ставки Верховного Головнокомандувача перебувають Крук Сергій Іванович (25 серпня 2023 року він був звільнений з посади голови Державної служби з надзвичайних ситуацій – цьому передувала внутрішня перевірка в ДСНС), Міністр оборони України Умеров Рустем Енверович (Вищий антикорупційний суд зобов'язав НАБУ порушити кримінальну справу проти Умерова – ухвала ВАКС від 25 серпня 2023 року по справі 991/7415/23)...

Як подекував класик: «Біда, якщо пироги почне пекти швець, а чоботи береться тачати пиріжник – і справа не піде на лад». Так алегорично сказано про непрофесіоналізм – кожен має займатися своєю справою.

Під час війни влада в країні має перейти до військового уряду, а не перебувати в руках завгоспів та їхніх заступників і радників. Державний корабель обростає черепашками і тоне. Має бути створений Державний комітет оборони, який володіє всією повнотою військової, політичної та господарської влади. Державою мають керувати фахівці-патріоти, а не корупціонери, непрофесіонали.

У часи пріснопам'ятного СРСР дотепники вправлялись у здоровому сарказмі, пропонуючи дотепні абрєвіатури для позначення стовпових елементів «развитой соціалістической системи»: ДОРІ – діти відповідальних працівників, ЛОРІ – любовники/ци відповідальних працівників, СУКІ – случайно устроєвшися кваліфіковані інженери.

Нинішні «слуги народу» прогнозовано виявилися нездатними до стратегічного планування. Вони так і не усвідомили, що не економіка керує ідеями, а навпаки – ідеї стимулюють розвиток економіки й нації, породжують рух суспільства у майбутнє.

«Зараз, як не глянеш, то верхівка, керівництво у багатьох закладах, установах, в державі не українська... Не може керувати народом особистість, яка ментально не є з цим народом, не є виразником ментальності цього народу, не знає мови по-справжньому, байдужа і глуха до культури, до історії народу. Це не український лідер. Нам треба, щоби були українські лідери» (Павло Гриценко, директор Інституту української мови академік НАНУ).

Міністр закордонних справ Володимир Кулеба розповідає про Володимира Зеленського: «*Те, що він не виїхав з Києва, це в принципі, ну, по-перше – супер-мужній вчинок. Але, по-друге, якби він виїхав з Києва, я думаю ми з вами тут не сиділи. Я на 100 відсотків у цьому впевнений. Це, я вважаю, його моральний внесок в історію України*».

З Києва не виїхали мільйони його мешканців. Столицю не залишили досвідчені й мужні політики. У перші дні ворожої навали країна вистояла передусім завдяки патріотизму й самопожертві простих українських громадян, цивільних і військових, волонтерів...

Демократії можуть не поспішати визнавати власні помилки, але 1940 року британський прем'єр-міністр Невілл Чемберлен втратив владу після німецького вторгнення до Франції, президент Ліндон Б. Джонсон був змушений залишити надію на переобрання після Тетської операції січня-лютого 1968 року – однієї з найбільших військових кампаній у В'єтнамі, а міністр оборони США Дональд Рамсфельд пішов у відставку після катастрофи в Іраку.

25 жовтня на сторінках видання The Jerusalem Post (<https://www.jpost.com/breaking-news/article-770161>) прем'єр-міністр Біньямін Нетаньяху визнав, що йому доведеться відповідати за військову невдачу, коли ХАМАС зненацька застав ЦАХАЛ і вторгся на південь Ізраїлю, убивши понад 1400 осіб. Нетаньяху: «Навіть мені доведеться відповідати за різанину 7 жовтня».

У той же час Президент України Володимир Зеленський так і не наважився визнати свою провину в тому, що ігнорував попередження Заходу про російське вторгнення і що готовий відповідати за наслідки своїх дій та рішень, зокрема коли пропонував українцям готуватися до шашликів.

Історія свідчить, що невідповідні люди при владному кермі можуть привести державу до катастрофи. У січні 1919 року, перебуваючи під арештом за надуманим звинуваченням лівацьких сил Директорії, один із найвидатніших полководців Армії УНР полковник Петро Болбочан написав відомого листа до Симона Петлюри, членів найвищого органу державної влади УНР, прем'єр-міністра: «*Ви не можете розібратися в найпростіших життєвих питаннях, а лізете в міністри, лізете в керівники великої держави, лізете в законодавці замість того, аби бути звичайними урядовцями і писарцями. Для мене необхідно, щоб я бачив: на чолі уряду стоять люди практичні, фахівці, чесні, розумні. Ви боїтеся проводити тверду владу, порядок, право і через те збудувати сильну Українську державу*».

Грати роль Черчилля – це одне, а бути реально ним – інше. У чому полягає «супер-мужній» вчинок українського президента про який згадує міністр закондонних справ – незрозуміло. Зіграти роль Лі Куан Ю Зеленський не зумів. Якби він утік, то втратив би владу, не було б Офісу президента, його працівників...

Володимиром Зеленським не був узятий на озброєння досвід Вінстона Черчилля періоду Другої світової війни – британський прем'єр не призначав на ключові посади «своїх» людей. Натомість кадрові призначення нинішнього очільника Української держави далеко не найкращі. Таке враження, що комедійний актор продовжує грати роль президента з телесеріалу, делегувавши свої конституційні повноваження керівникові власної канцелярії, який, можна припустити, сьогодні де-факто контролює всю виконавчу владу в державі.

Принаймні в приватних бесідах з працівниками «Української правди» члени Кабміну не приховують залежності від Офісу президента (<https://www.pravda.com.ua/articles/2023/08/17/7415872/>): «*Ми часто читасмо якісь вкди в Telegram, що ОПУ хоче замінити Дениса Анатолійовича. Насправді це викликає посмішку, тому що Шмигаль – ідеальний прем'єр для Зеленського. Він розуміє, що міністрами керує не він, а президент й ОПУ, і повністю приймає такі правила*», – ділиться спостереженнями один із колег Шмигала.

УП раніше вже писала, що команду президента дратує, що уряд загалом бюрократизований і повільно шукає рішення на виклики війни. Але, з іншого боку, щойно хтось із міністрів починає проявляти надмірну активність, до нього тут же виникають додаткові «запитання» на Банковій.

«*Зараз в уряді дуже багато імітації роботи. Є усталена практика: президент озвучує якусь ідею – і всі біжать її виконувати. При тому, що часом це ідеї, які неможливо виконати. І колеги цього не озвучують, а показово починають організовувати наради, створювати робочі групи, про щось звітувати. А в кінцевому результа-*

ті лише заговорюють зуби», – скаржитись в розмові з УП один із членів команди президента.

Напрошується висновок: Україні на час війни потрібен фаховий, авторитетний Верховний головнокомандувач, який би зніціював оперативне переведення економіки на воєнні рейки, створив належні умови для власного інноваційного виробництва зброї, належним чином сформував 500-тисячну резервну армію. У півсили війну не виграємо. Щоб вижити, маємо зберегти військо, гартувати психологічну стійкість суспільства від інформаційних атак ворога, маємо психологічно налаштувати населення до розуміння того, що нинішня російсько-українська війна – це війна екзистенційна. На виживання. Її можна було передбачити. І вона експертами передбачалась. Але...

Свого часу СИСТЕМА зробила все можливе, щоб перешкодити генералові Костянтину Морозову стати популярним політиком. Її неабияк лякав авторитет екс-міністра оборони. Нині СИСТЕМА з підозрою ставиться до зростаючого авторитету Валерія Залужного...

Дуже схоже, що в Офісі президента хворобливо починають ревнувати через популярність Залужного. Заступник керівника ОП Ігор Жовква, коментуючи статтю головнокомандувача ЗСУ в журналі The Economist, в ефірі телемарафону заявив, що військовим не варто виносити на публіку те, що відбувається на фронті. Питання: дипломат краще знається на військовій справі, ніж генерал? Зрештою, формулювання таких оцінок хіба входить у перелік завдань, покладених на Офіс Президента України відповідно до Положення про ОП, затвердженого Указом Президента України від 25 червня 2019 року № 436/2019? Болісна реакція ОП на статтю Валерія Залужного свідчить про загострення стосунків між військовим і цивільним керівництвом держави. «Не потрібно перебирати на себе функцію стратегів-полководців. Ви не зробите це краще, ніж бойові генерали. Не потрібно вносити додатковий розкол в суспільство, не потрібно робити крайніми військових, особливо, коли політична верхівка виявилась нездатною забезпечити ЗСУ усім необхідним і втратила довіру партнерів» (Михайло Гончар, президент «Центр глобалістики «Стратегія ХХІ»). Більш ніж слушна думка. У Білому домі заявили, що стаття головнокомандувача ЗСУ підкреслює, наскільки важливо, щоб Сполучені Штати продовжували підтримувати Україну під час гарбницької війни, яку веде РФ.

Звільнення командувача Сил спеціальних операцій ЗСУ Віктора Хоренка можна розцінити як небезпечний сигнал конфлікту між Залужним та Зеленським, як удар у спину ССО. Формально звільнення відбулося за поданням міністра оборони Умерова згідно Статті 16 Закону України Про національну безпеку. Але ж існує військова етика. Військове експертне середовище вважає, що звільнення командувачів родів військ має ініціювати лише головком ЗСУ, тим паче під час війни. Порядок подання має бути таким: головком – міністр оборони – Верховний Головнокомандувач.

Валерій Залужний зі свого боку подання не робив, питань чи претензій до командувача ССО щодо виконання бойових завдань головнокомандувач не мав. Sic! Генеральські погони Володимир Зеленський вручив Хоренкові у вересні 2023 року. Що могло трапитись за неповних два місяці?

Про своє звільнення, без відома Валерія Залужного, командувач ССО довідався з масмедій, акурат через чотири дні після інтерв'ю ТСН, де бойовий генерал виглядав харизматично, де отримав чимало схвальних коментарів од глядачів.

Питання: міністр оборони щось тямить у військовій справі? Він служив у війську? Закінчив Національний університет оборони України? Чи, можливо, це злочасне подання йому порадили підготувати працівники Офісу президента – установи неконституційної?

Складається враження, що триває спланована нейтралізація високопрофесійних представників спецслужб. Можна згадати В. Бурбу, Р. Червінського (у спецоперації з викрадення літака РФ, в якій брав участь полковник Червінський, були задіяні ВПС, СБУ та ССО). Можна припустити, що однією з причин контрверсійного (скандального?) звільнення з посади командувача ССО є зафіксована громадянами харизма бойового генерала під час його телевізійного інтерв'ю, що в перспективі може позначитись на політичній конкуренції та рейтингу діючого президента.

Згадалась історія відставки Євгена Марчука, який трохи більше року очолював Кабінет міністрів і був звільнений президентом Леонідом Кучмою з унікальним формулюванням – «за створення власного політичного іміджу»...

З цієї ж «бочки»: посла у Великій Британії Вадима Пристайка зняли з посади після його критики Володимира Зеленського – в інтерв'ю Sky News посол назвав «нездоровим сарказмом» реакцію українського президента на слова міністра оборони Британії Бена Воллеса...

Акурат до 24 лютого 2022 року тривали популістичні пошуки миру («в очах путіна», народові нав'язувалась сумнівна з позиції здорового глузду ідея прямих переговорів із російською стороною – «ми повинні сказати правду, що ми не зможемо зупинити війну без прямих перемовин з Росією»), лунали дивні заяви на кшталт «можемо збільшити армію вдвічі, але за що будемо будувати дороги?». У результаті продовжувалось «велике будівництво» та згортались ракетні програми, тривав політичний дует ермака-козака, влаштувались залаштункові перетракції в Омані, зливався «вагнергейт», інспірувались замовні політичні справи проти патріотів-військових...

Щодо смерті помічника Валерія Залужного. Думка Романа Доніка, майора ЗСУ, відомого волонтера, виглядає цілком слушною: «Генадія Частякова вбили. Він був справжнім помічником Головнокомандувача. Не денщиком, не ад'ютантом. Помічником. Людиною якій не потрібні гроші, кар'єра, чини. Самодостатнім. Результативним. Різким. З метою. Справжнім. Жив як воїн і загинув як воїн. Я не знаю як зробити хоча б частину того що він задумував, але це треба зробити. Він того заслуговує. Я не вірю в необережне поводження з боєприпасами. Він був надто фаховим і надто сильно любив свою родину і своїх дітей, для того щоб тягти в дім небезпечні речі наражаючи їх на небезпеку. І не треба мене переконувати версією типа журналістів, яким якимось дивом злили фотографію з міста огляду. Комуś дуже хочеться щоб сформувалося певна думка у суспільства» (<https://t.me/s/romandonik?before=3939>).

«ЗС України вступали у війну, маючи 120 літаків тактичної авіації, з яких лише 40 були визнані технічно придатними до застосування, та 33 зенітних ракетних дивізіонів середньої та малої дальності, з яких лише 18 мали повністю справну техніку. Завдяки матеріально-технічній допомозі країн-партнерів Україна посилає свою авіацію та систему протиповітряної оборони. Зокрема, були отримані літаки винищувальної та штурмової авіації, а також гелікоптери радянського виробництва» (Валерій Залужний, «The Economist», 1 листопада 2023).

У цьому контексті привертають увагу роздуми Макса Бута, колумніста The Washington Post: «Як можна було застати Ізраїль таким невідготовленим?.. Розхвалені ізраїльські мережі агентурної розвідки також не спрацювали... Коротше кажучи, у майбутньої слідчої комісії буде багато роботи. Але нам не потрібно чекати, поки її розслідування дійде до очевидного висновку: Нетаньягу повинен піти... Він завжди переконував ізраїльських виборців, що може захистити їхню безпеку. Один з його попередніх рекламних роликів навіть рекламував його як няньку (або «Бібі-няньку») для всієї нації».

Жахливі події минулих вихідних викрили обман Нетаньягу. Замість того, щоб захистити націю, він розділив її і створив у ворогів Ізраїлю враження, що вона слабка. Він проігнорував попередження керівників власної розвідки – і, як повідомляється, єгипетської розвідки – про те, що в Газі назріває «щось велике». Нетаньягу заперечує, що отримав попередження від Єгипту, але не може заперечувати, що чув попередження від керівників власної розвідки... Добре, що Нетаньягу сформував коаліцію єдності, але було б ще краще, якби його замінили на посаді прем'єр-міністра. Моше Яалон, колишній міністр оборони і начальник штабу ЦАХАЛу, який працював в уряді Нетаньягу, написав, що прем'єр-міністр повинен піти у відставку вже зараз: «Кожен день його перебування на посаді завдає шкоди державі» (<https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/10/12/israel-wartime-democracy-accountability-netanyahu-gaza/>).

Через тиждень після нападу ХАМАСу Нетаньягу прийняв пропозицію центристського опозиціонера Бенні Ганца створити надзвичайний уряд зі своєї партії Національної єдності.

Семеро високопоставлених ізраїльських чиновників публічно взяли на себе провину за неспроможність держави захистити своїх громадян, включаючи начальника штабу ЦАХАЛу, міністра оборони, голову Шин Бет і голову Ради національної безпеки. Колишній прем'єр-міністр Нафталі Беннетт, який був поза посадою більше року, заявив, що усвідомлює свою частку провини.

Видання «Politiico» зазначає, що політичний некролог ізраїльського прем'єр-міністра вже написаний. Джо Байден і його помічники обговорювали ймовірність того, що політичні дні Беньяміна Нетаньягу злічені – американський президент передав цю думку ізраїльському прем'єр-міністру. Байден навіть запропонував Нетаньягу подумати про уроки, якими міг би поділитися зі своїм майбутнім наступником.

Україну треба рятувати від наслідків некомпетентності та дилетантизму влади, що може призвести до нервованості державою, до настання хаосу.

«Становище може спасти лише прихід до влади сильної, розумної і чистої української руки, що дотримуватиметься лінії безумовного захисту незалежності, служіння українській національній ідеї. Така сильна, розумна і чиста рука отримає повну підтримку нації так, як підтримку нації отримала ідея незалежності від того нібито національно несвідомого народу. Іншого порятунку для нації та держави немає» (Ярослав Дашкевич).

Стаття 109 Основного Закону України: «Відставка Президента України набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Верховної Ради України».

Голосувати народним депутатам не треба. Виконання обов'язків Президента України на період до моменту обрання і вступу на пост нового глави держави покладається на Голову Верховної Ради України (ст. ст. 108, 109, 110, 111 Конституції), але й він також подає у відставку з посади очільника парламенту, залишаючись народним депутатом. Відбуваються вибори нового спікера ВР – в. о. президента, який складає присягу, що після закінчення війни не братиме участі у президентських виборах.

На основі широкої коаліції з числа патріотичних сил, представлених у парламенті та за його межами, і за участю колишніх авторитетних військових формується новий уряд, який має працювати до завершення війни. Офіс президента має бути розв'язаний. Ліміт на критику влади скасовується.

Чи зважиться на втілення у життя такого сценарію Володимир Зеленський? Навряд. Хіба що надійде підказка з Вашингтону. Але постає інше питання: чи обиратимуть «слуги народу» при нинішньому розкладі сил у парламенті нового спікера та й кого можуть обрати?

Так чи інакше перед Українською державою постає нагальне питання створення Уряду народної довіри, Уряду національного порятунку на позапартійній основі з числа технократів і військових у запасі або звільнених з військової служби – начальник фінансового управління ЗСУ може стати чудовим міністром фінансів, начальник тилу – найкращим прем'єр-міністром... В українському війську є чудові фахівці, які закінчили військові академії, Національний університет оборони України, яким притаманна виконавська дисципліна. Парламент наділяє цей Уряд повноваженнями ухвалювати Декрети, які мають силу Закону.

Можливо, одним з перших Декретів нової виконавчої влади стане призначення Віктора Ющенка головою Національного банку України? Адже саме він зумів успішно провести грошову реформу. Саме під час його керівництва НБУ в 1998 році вдалося уникнути фінансової кризи. Хай там як, але 1997 року за рейтингом впливового фінансового журналу Global Finance Віктор Ющенко увійшов до шістки найкращих банкірів світу...

До завершення війни Верховна Рада призупиняє свою роботу і може бути скликана лише в разі кінцевої потреби, визначеної законом. І ще. Треба негайно створити інформаційний Рамштайн. Українська влада має активно співпрацювати з громадськістю, яка своєю чергою повинна всіляко лобювати інтереси держави серед знайомих політиків, юристів, лікарів, військових, журналістів, громадських організацій в Європі, в США, в Канаді, в Латинській Америці, в Японії та Індії...

Олег К. РОМАНЧУК

6 листопада 2023 року